

Xây dựng đề thi tự luận để đánh giá kết quả học tập theo hướng phát triển năng lực của sinh viên trong giảng dạy các môn lý luận chính trị

Nguyễn Công An*

*ThS. Khoa Lý luận chính trị, Trường Đại học Sư phạm Kỹ thuật Vinh

Received:19/3/2024; Accepted:26/3/2024; Published:3/4/2024

Abstract: Developing exam questions and organizing exams is an important step in the training process at universities today. To contribute to improving the quality of training, the construction of a test bank has been carried out with many rich and diverse forms such as multiple-choice tests, oral tests, essay tests, and a combination of multiple-choice tests and essay. The method of assessing learning outcomes in the form of essay exams is an issue that plays an important role and significance in developing students' competences in studying political theory subjects.

Keywords: Assessment innovation, essay questions, quality improvement

1. Đặt vấn đề

Đổi mới nội dung kiểm tra, đánh giá là một vấn đề hết sức cần thiết. Nội dung kiểm tra, đánh giá phản ánh cách dạy, cách khai thác nội dung trong giáo trình của giảng viên (GV) được thể hiện hiện trong quá trình dạy học. Nếu trước đây, GV chủ yếu truyền đạt một chiều trên cơ sở nội dung có sẵn trong giáo trình và lời học đọc - chép vẫn còn thì nội dung thi, kiểm tra chỉ chủ yếu là tái hiện lại những gì mà SV đã được học trong giáo trình; nhưng hiện nay để thực hiện quan điểm lấy người học làm trung tâm và để SV phát huy tính tích cực, sáng tạo trong học tập thì việc đổi mới nội dung thi, kiểm tra là vấn đề tất yếu, nội dung kiểm tra nhất là các bài thi không chỉ là những kiến thức mà SV được học trong giáo trình mà còn phải kiểm tra SV đã hiểu được gì qua các bài học đó và vận dụng như thế nào để giải quyết những vấn đề diễn ra trong thực tiễn cuộc sống từ đó có những giải pháp để thay đổi cách dạy cho phù hợp hơn, đồng thời giúp SV khắc phục những gì chưa đạt được và phát huy những mặt mạnh của mình.

Tự luận là hình thức đánh giá quen thuộc, được xem là hình thức đánh giá truyền thống, sử dụng rộng rãi trong thi kiểm tra, đánh giá của các môn học. Câu hỏi tự luận có ưu điểm là người ra đề mất ít thời gian ra đề và dễ dàng đưa ra câu hỏi; Nếu sử dụng một cách hợp lý, câu hỏi tự luận có thể đánh giá được các cấp độ tư duy ở mức độ cao và khả năng viết của SV; đồng thời, câu hỏi tự luận còn giúp GV dễ dàng nhận thấy những nhược điểm, hạn chế trong

nhận thức, thái độ cũng như trong tư duy của SV để kịp thời điều chỉnh việc dạy và học. Bên cạnh đó, hình thức tự luận cũng có những hạn chế như: Câu hỏi tự luận thường chỉ kiểm tra được nội dung đã học trong một phạm vi hẹp và SV mất nhiều thời gian để trả lời cho một câu hỏi; các câu trả lời của học sinh có thể rất đa dạng, GV mất nhiều thời gian chấm bài nên việc đánh giá có thể thiếu chính xác.

2. Nội dung nghiên cứu

2.1. Những yêu cầu của việc xây dựng đề thi tự luận các môn Lý luận chính trị

Thi là một trong những hình thức đánh giá kết quả học tập, quá trình thu thập thông tin về những gì người học đạt được và so sánh với mục tiêu đã được xác định trước của chương trình học hay là mục đích giáo dục nói chung, để biết mục đích đó đã đạt được đến mức độ nào.

Việc đánh giá kết quả học tập thông qua thi cử được thực hiện thường xuyên trong cả quá trình học, do đó người học biết mức độ tiến bộ của mình và người dạy điều chỉnh việc dạy học của mình nhằm đạt tới mục tiêu. Việc đánh giá thông qua thi cử sẽ đạt được hiệu quả hữu ích nhất khi gắn chặt với mục tiêu của chương trình giáo dục.

Có thể nói kết quả thi không chỉ là cơ sở để đánh giá kết quả học tập của người học mà qua đó còn là cơ sở đánh giá chất lượng giảng dạy của GV. Để đáp ứng được yêu cầu này việc xây dựng bộ đề thi cho các phân học Lý luận chính trị cần đáp ứng các yêu cầu về hình thức, nội dung, mục tiêu đánh giá của

các học phần.

Về hình thức thi tự luận các môn Lý luận chính trị hiện nay, theo yêu cầu của quy chế, mỗi phần học có một bộ đề gồm nhiều đề, mỗi đề thi có 3 đến 5 câu, tuy nhiên các dạng đề thường là “Đề đóng”. Vì vậy, để đánh giá kết quả học tập của sinh viên theo hướng phát triển năng lực với hình thức thi tự luận nên tổ chức theo hình thức đề mở. “Đề mở” là dạng đề được phép dùng tài liệu trong quá trình làm bài, hướng tới gợi mở, kích thích khả năng tư duy, tính độc lập sáng tạo của người học. Mỗi học phần các môn Lý luận chính trị cần xây dựng một bộ đề thi, mỗi đề thi có từ 2 đến 3 câu, dưới hình thức dạng đề mở.

Về nội dung các câu hỏi phải phản ánh đầy đủ nội dung chương trình, hợp lý, không trùng lặp; kiểm tra được kiến thức cơ bản, khả năng vận dụng của SV. Nội dung câu hỏi đề thi đảm bảo yêu cầu lý luận gắn với thực tiễn, đi sâu vào bản chất của vấn đề được nghiên cứu, tạo ra sự phân hóa rõ hơn trong đánh giá người học.

Mục tiêu việc thi kết thúc học phần ngoài việc đánh giá kết quả học tập của SV còn hướng đến nâng cao ý thức học tập của họ, tạo ra phong trào thi đua học tập trong lớp, hạn chế tối đa tiêu cực trong thi cử, góp phần cao chất lượng sau đào tạo; hình thành phương pháp tư duy, khả năng nhận thức vấn đề; sự hiểu biết về đời sống chính trị, xã hội; ý thức trách nhiệm với nghề nghiệp, với đất nước.

2.2. Một số tồn tại trong việc xây dựng đề thi tự luận các môn Lý luận chính trị

Thứ nhất, việc vận dụng lý luận gắn với thực tiễn. Trong chương trình đào tạo đại học có khá nhiều nội dung các môn Lý luận chính trị có quy mô khối lượng kiến thức lớn, để hiểu được những khái niệm, nguyên lý, quy luật cơ bản của bài đã là khó, việc vận dụng thực tiễn đòi hỏi còn khó hơn nhiều. GV chịu trách nhiệm chính trong xây dựng đề thi, tuy nhiên việc xây dựng đề có độ chênh lệch nhất định về độ khó, dễ.

Bên cạnh những đề thi khai thác sâu nội dung lý luận và sát về yêu cầu vận dụng, thì cũng còn không ít đề thi nặng về lý luận lý và vận dụng thực tiễn chung chung. Hiện tại, tùy theo đặc thù của từng phần học mà việc giảng dạy ở mỗi bài, mỗi phần có điểm khác nhau, hoặc chọn giảng tức giảng những nội dung chính của bài hoặc giảng hết bài. Giảng theo cách thứ nhất thì sẽ khai thác sâu nội dung và có thời gian để hướng dẫn vận dụng, hướng dẫn phương pháp nghiên cứu. Giảng theo cách thứ hai thì khó

khai thác sâu về nội dung và đặc biệt phần hướng dẫn vận dụng kiến thức thực tế còn hạn chế.

Với yêu cầu đề mở, cơ cấu điểm cho phần lý luận thông thường chiếm 40% điểm số và phần vận dụng là 60% điểm. Nội dung phần vận dụng là phần thể hiện sự tư duy, sáng tạo của SV. Để làm tốt nội dung vận dụng đòi hỏi cả GV trong quá trình giảng phải hướng dẫn SV. GV nếu không sâu phần lý luận, thực tiễn hạn chế, minh họa cho nội dung giảng dạy thường chung chung hoặc lấy ví dụ tản mạn thì SV khó có thể đạt được yêu cầu khi thực hiện yêu cầu này trong nội dung thi. Vận dụng hay liên hệ có giá trị thực tiễn đối với người học, nhưng đây cũng là điểm yếu nhất khi làm bài lý luận. Lý luận thông hiểu, hiểu càng sâu thì phần liên hệ vận dụng càng tốt.

Thứ hai, xây dựng đề thi phần liên hệ hay vận dụng sát yêu cầu nội dung lý luận và không trùng, không bị trùng sang những nội dung học phần khác đã học hoặc chưa học trong chương trình.

Thứ ba, hình thức thi “Đề mở” được sử dụng phổ biến hiện nay trong giảng dạy lý luận chính trị, bởi hình thức thi này có nhiều ưu điểm. Tuy nhiên thông thường không có câu hỏi hay đề cương ôn cụ thể. Nội dung ôn tập thường theo vấn đề, nội dung cốt lõi, cơ bản và quan trọng là hướng dẫn cách thức tiếp cận vấn đề hay chính xác là thông qua những nội dung cơ bản của bài GV sẽ hướng dẫn cách thức, phương pháp ôn tập và làm bài. Để đối phó với nội dung ôn tập lớn, SV thường sưu tầm hay sử dụng tài liệu phổ thông để thi. Điều này chứng tỏ đề thi chưa khuyến khích được thí sinh phát huy năng lực tư duy, sáng tạo. Những thí sinh chỉ biết sao chép máy móc vẫn đạt điểm để vượt qua kỳ thi. Như vậy, ưu điểm đề thi mở đã không phát huy được tác dụng.

Thứ tư, nội dung đề thi còn giới hạn trong từng bài, thiếu đề thi tổng hợp cho học phần. Điểm hạn chế nhất của SV chính là một số nội dung thi yêu cầu tính thực tiễn, tính sáng tạo chưa cao hoặc còn chung chung. Còn có câu hỏi tái hiện kiến thức lý thuyết, thậm chí ra đúng như đề mục trong bài nhưng vẫn chiếm phần lớn cơ cấu điểm cần đạt. Như vậy, chỉ cần viết đủ nội dung lý luận theo giáo trình đã đạt yêu cầu, dẫn đến học viên không phát huy được tính thực tiễn trong nội dung lý luận đã học.

2.3. Một số giải pháp nâng cao chất lượng xây dựng đề thi tự luận các môn Lý luận chính trị nhằm phát triển năng lực của SV

Thứ nhất, cần tăng cường sinh hoạt chuyên môn về các chủ đề thiết yếu để nâng cao chất lượng giảng

dạy và xây dựng đề thi. Trao đổi tạo sự thống nhất trong nhận thức trong thực hiện các nhiệm vụ chuyên môn, từ giảng bài, các phương án giảng, nội dung khai thác giảng, xây dựng đề thi, đến độ đa dạng đề thi cần đạt...

Thứ hai, nêu cao tinh thần tự giác trong nghiên cứu, giảng dạy và xây dựng đề thi. Đề giảng dạy và xây dựng đề thi đáp ứng yêu cầu trước hết GV cần nâng cao trách nhiệm trong từng bài giảng để trang bị những kiến thức cơ bản nhất cho SV. Cần khắc phục tình trạng hoặc “nhồi nhét”, “quá tải” một chiều về lý luận, hoặc nặng về nhồi nhét thông tin... gây áp lực cho người học. GV cần thực hiện tốt yêu cầu trang bị phương pháp tiếp cận, phân tích, luận giải một hiện tượng, một vấn đề thuộc nội dung, chương trình, bài giảng, cũng như trong thực tiễn sinh động cho SV. GV tăng cường trao đổi, đối thoại, thảo luận với SV... Qua đó, sẽ khơi dậy được sự hứng thú, kích thích được khả năng chủ động, sáng tạo, ý thức tự giác trong quá trình học tập, tự nghiên cứu; biết liên hệ giữa lý luận với thực tế, biết cách ôn thi và làm bài thi hết môn học, phần học của học viên đạt kết quả tốt.

Thứ ba, mỗi giảng GV cần chủ động nghiên cứu xây dựng đề thi cho mỗi bài mà mình đảm nhận. Nghiên cứu những bài có nội dung gần kề cả các học phần khác để tránh nhầm sang các học phần khác. Thống nhất cơ cấu điểm phần lý luận và vận dụng hợp lý cho các phần học, đối với những nội dung GV hướng dẫn SV tự nghiên cứu cũng cần đưa vào nội dung ôn tập và thi kết thúc học phần. Cần bổ sung một số câu hỏi mang tính tổng hợp nội dung của nhiều bài, cho SV thảo luận làm quen với cơ cấu điểm ít đề thi điểm đưa vào đề thi nhằm làm mới đề, đồng thời tạo hứng thú cho những SV có khả năng học tốt hướng đến điểm giỏi, điểm xuất sắc 9, 10.

Định kỳ sau một lớp học GV lại bổ sung 01 câu hỏi mới cho mỗi bài giảng để làm phong phú ngân hàng đề thi.

Thứ tư, cần đổi mới phương pháp giảng dạy theo hướng mở, hướng tới khai thác những vấn đề gắn với thực tiễn hay những vấn đề SV quan tâm. Bên cạnh làm rõ những nội dung lý luận cơ bản cần phê phán hay phản biện, đấu tranh chống những luận điệu xuyên tạc, trái chiều liên quan nội dung bài giảng và cơ cấu tỷ lệ câu hỏi theo hình thức phản biện phù hợp.

Thứ năm, cần đầu tư nghiên cứu trong việc xây dựng đề thi mở gắn với đáp án mở. Thông qua việc

chăm bài để tiếp nhận, điều chỉnh bài giảng theo hướng phù hợp, từ đó gợi mở các cách tiếp cận mới trong giảng dạy và xây dựng đề thi.

3. Kết luận

Đổi mới nội dung kiểm tra, đánh giá là một vấn đề hết sức cần thiết. Nội dung kiểm tra, đánh giá phản ánh cách dạy, cách khai thác nội dung trong giáo trình của GV được thể hiện hiện trong quá trình dạy học. Nếu trước đây, GV chủ yếu truyền đạt một chiều trên cơ sở nội dung có sẵn trong giáo trình và lối học đọc - chép vẫn còn thì nội dung thi, kiểm tra chỉ chủ yếu là tái hiện lại những gì mà SV đã được học trong giáo trình; nhưng hiện nay để thực hiện quan điểm lấy người học làm trung tâm và để SV phát huy tính tích cực, sáng tạo trong học tập thì việc đổi mới nội dung thi, kiểm tra là vấn đề tất yếu, nội dung kiểm tra nhất là các bài thi không chỉ là những kiến thức mà SV được học trong giáo trình mà còn phải kiểm tra SV đã hiểu được gì qua các bài học đó và vận dụng như thế nào để giải quyết những vấn đề diễn ra trong thực tiễn cuộc sống từ đó có những giải pháp để thay đổi cách dạy cho phù hợp hơn, đồng thời giúp SV khắc phục những gì chưa đạt được và phát huy những mặt mạnh của mình.

Như vậy, nâng cao chất lượng đề thi nói riêng, chất lượng giảng dạy các môn Lý luận chính trị nói chung là cả một quá trình, mà ở đó cần sự nỗ lực không ngừng của cả tập thể GV. Từ sự đổi mới nhận thức đến hoạt động giảng dạy, GV không ngừng làm mới nội dung, phương pháp giảng dạy đến cách khai thác tính thực tiễn trong xây dựng đề thi. Với quyết tâm đổi mới, chất lượng đề thi của các môn Lý luận chính trị sẽ sớm được cải thiện trong thời gian tới, góp phần quan trọng nâng cao chất lượng đào tạo.

Tài liệu tham khảo

1. Đặng Tự Ân (2015), *Giáo dục định hướng phát triển năng lực*, Tạp chí Quản lý giáo dục.
2. Nguyễn Cảnh Toàn (1998), *Quá trình dạy - tự học*, NXB Giáo dục, Hà Nội
3. Nguyễn Thị Thanh Trà (2016), *Đánh giá kết quả học tập môn giáo dục học của SV đại học sư phạm theo tiếp cận năng lực*, Luận án Tiến sĩ khoa học giáo dục, Trường Đại học Sư phạm Hà Nội.
4. Vũ Thị Phương Anh (2006), *Kiểm tra đánh giá để phục vụ học tập: xu hướng mới của thế giới và bài học kinh nghiệm cho Việt Nam* (kỷ yếu hội thảo), Trường Đại học sư phạm thành phố Hồ Chí Minh - Viện nghiên cứu Giáo dục.